DOMSTOLENS DOM
av den 21 september 1988*

I mål 267/86

har Vredegerecht i kantonen Beveren, Belgien, till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Pascal Van Eycke, Beveren,

och

Société anonyme ASPA, med säte i Antwerpen.

Begäran avser tolkningen av artiklarna 59–66, 85, 86 och 95 i EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av avdelningsordföranden G. Bosco, tf. ordförande, avdelningsordföranden J. C. Moitinho de Almeida samt domarna T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. N. Kakouris, R. Joliet och F. A. Schockweiler,

generaladvokat: G. F. Mancini,
justitiesekreterare: byrådirektören D. Louterman,

som beaktat yttrandena från

— Van Eycke, genom advokaten J. Cerfontaine, Antwerpen,

— Belgien, genom advokaterna G. van Hecke och K. Lenaerts samt R. Hoebaer och R. Devyver, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom T. van Rijn, i egenskap av ombud, biträdd av R. Overhoff,

* Rättegångsspråk: nederländska.

som beaktat förhandlingsrapporten och vad som förekommit vid den muntliga förhandlingen den 25 november 1987, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande, framlagt vid sammanträde den 28 april 1988,

meddelar följande

dom

1 Genom dom av den 28 oktober 1986, som inkom till domstolen den 30 oktober 1986, har Vredegerecht i kantonen Beveren, Belgien, i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt tre frågor angående tolkningen av artiklarna 59–66, 85, 86 och 95 i nämnda fördrag för att kunna bedöma om nationella bestämmelser, enligt vilka skattebefrielse på inkomst i form av inlåningsränta förbehålls en viss kategori av insatta sparmedel, är förenliga med gemenskapsrätten.

2 Dessa frågor har uppkommit inom ramen för en tvist mellan Van Eycke (nedan kallad "sökanden") och aktiebolaget ASPA, ett belgiskt finansinstitut, rörande inlåningsräntesatsen på sparmedel som sökanden avsåg att betala in till ASPA. Av handlingarna framgår att sökanden, efter att ha fått kännedom om ASPA:s reklam rörande räntesatser på insatta sparmedel, vände sig till detta finansinstitut för att sätta in sparmedel på de villkor som angetts i reklamen. När ASPA efteråt meddelade honom att man enligt en kunglig förordning av den 13 mars 1986 var skyldig att tillämpa mindre gynnsamma villkor än de som angetts i reklamen väckte sökanden talan vid den nationella domstolen för att få fastställt att ASPA inte kunde åberopa nämnda kungliga förordning för att motivera en ändring av sina sparvillkor eftersom denna förordning stred mot artikel 85 och följande artiklar i EEG-fördraget.

3 För att bättre förstå ovannämnda kungliga förordning bör den sättas in i sitt rättsliga och ekonomiska sammanhang, som kännetecknas av att Belgien sedan lång tid tillbaka tillämpat skattebefrielse för en del av inkomsterna från insatta sparmedel. Skattebefrielsen infördes av sociala skäl och i avsikt att stimulera till sparande och regleras genom de grundläggande bestämmelserna i artikel 19.7 i Wetbock van de inkomstenbelastingen (inkomstskattelagen).

4 När ett växande antal sparinstitut i början av 80-talet bedrev en högräntepolitik ville den belgiska regeringen begränsa skattebefrielsens omfattning och underkastade den genom lag av den 28 december 1983 vissa villkor som skulle fastställas närmare genom en kunglig förordning.

5 Enligt den kungliga förordningen av den 29 december 1983, som utfärdades för genomförande av nämnda lag, ställdes två villkor för beviljande av skattebefrielse: förräntningen på de insatta sparmedlen skulle omfatta dels en basränta som inte fick överstiga den lägsta genomsnittliga räntesats som tillämpades på marknaden i fråga, dels en trohets- eller tillväxtpremie som varje finansinstitut fritt kunde besluta om.

6 Senare fann de belgiska monetära myndigheterna att det rådde alltför stor konkurrens när det gällde trohets- eller tillväxtpremier och att den gick emot den allmänna trenden till sänkning av räntesatserna som utmärkte andra sparformer. Eftersom upprätthållandet av en hög nivå på inlåningsräntesatserna på insatta sparmedel enligt samma myndigheters uppfattning ledde till att en lika hög nivå upprätthölls på utlåningsräntesatserna, med skadliga verkningar för landets näringsverksamhet och statsskulden, gav den belgiska bankkommissionen i september 1985 därför ut en rekommendation till finansinstituten om att begränsa förräntningen på insatta sparmedel. Detta ledde till att bankerna, de privata sparkassorna och de offentliga kreditinstituten den 30 december 1985 ingick ett avtal om att själva begränsa denna räntesats till maximalt 7 %.

7 Eftersom detta avtal inte respekterades av samtliga finansinstitut beslöt finansministern att införa en ordning enligt vilken de statliga myndigheterna direkt skulle fastställa villkoren för nämnda skattebefrielse.

8 Denna ordning infördes genom ovannämnda kungliga förordning av den 13 mars 1986 och i denna fastställdes direkt såväl den maximala basräntesatsen som maximisatsen för trohets- eller tillväxtpremien.

9 Mot denna bakgrund har den nationella domstolen efter gemensamt yrkande från de båda parterna i målet vid den nationella domstolen ställt följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1. Är den rättsliga ordning som infördes genom den kungliga förordningen av den 29 december 1983 – och som med vissa ändringar bekräftades genom den kungliga förordningen av den 13 mars 1986 om den förräntning som finansinstituten kan ge på insatta sparmedel – en

ordning som består i att obligatoriskt fastställa denna förräntning i den mån den i form av lagstiftning förlänger befintliga avtal mellan bankerna eller de samordnade förfaranden som praktiseras för att begränsa förräntningen på insatta sparmedel

a) som en enhetlig procentsats för alla användare på marknaden, eller

b) som en gräns som skall respekteras av användarna på marknaden när förräntningen skall fastställas,

vid äventyr av total förlust för sparkunderna av gällande skatteförmåner för innehavare av vanliga sparkonton, förenlig med gemenskapens konkurrensregler enligt artikel 85 och följande i EEG-fördraget?

2. Om svaret på fråga 1 a är jakande, är det förenligt med gemenskapens konkurrensregler enligt artikel 85 och följande i EEG-fördraget att förutom en enhetlig räntesats för den basränta som finansinstituten skall betala påtvinga en maximigräns för den trohets- och/eller tillväxtpremie som eventuellt skall betalas, med uteslutande av all annan form av konkurrens vid värvning av sparkunder, vid äventyr av att de skatteförmåner som anges i första frågan (kunglig förordning av den 13 mars 1986 artikel 1) går förlorade?

3. Utgör de skatteförmåner, bl.a. fullständig befrielse från skatt på inkomst av kapital, som uteslutande beviljas för sparmedel som betalats in i belgiska franc till finansinstitut med säte i Belgien en diskriminering till skada för liknande inbetalningar av sparmedel till finansinstitut som inte har sitt säte i Belgien eller som företas i eller lyder på annan valuta, och är beviljandet av sådana skatteförmåner förenligt med artiklarna 59–66 och artikel 95 i EEG-fördraget?

10 För en utförligare redogörelse för omständigheterna i tvisten vid den nationella domstolen, den nationella rättsliga ramen och de till domstolen ingivna yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

Domstolens behörighet

11 Den belgiska regeringen har för det första hävdat att begäran om förhandsavgörande från den nationella domstolen inte är tillåtlig eftersom det av en rad omständigheter framgår att tvisten i målet vid den nationella domstolen är rent fiktiv. För det andra har den anfört att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten i detta fall inte i något avseende kan ha betydelse för lösningen av tvisten vid den nationella domstolen. Den kungliga förordningen av den 13 mars 1986 hindrar nämligen inte alls ASPA att på sökanden tillämpa sina tidigare mera fördelaktiga sparvillkor och är således inte alls relevant i tvisten vid den nationella domstolen.

12 Det skall härvid fastslås att det av de faktiska omständigheter som anges i domen om hänskjutande inte klart framgår att det faktiskt handlar om en rent fiktiv tvist.

13 Beträffande den belgiska regeringens andra argument är det tillräckligt att erinra om att enligt domstolens fasta rättspraxis, vilken bekräftats genom dom av den 12 juni 1986 (Bertini, 98, 162 och 258/85, Rec. s. 1983), ankommer det på den nationella domstolen att mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i målet bedöma om det är nödvändigt att begära förhandsavgörande.

14 De frågor som ställts av den nationella domstolen skall därför tas upp till prövning.

Den första och andra frågan

15 Dessa frågor skall förstås på så sätt att de i allt väsentligt syftar till att få klarlagt om en bestämmelse i nationell lagstiftning, enligt vilken skattebefrielse på inkomst från en viss kategori av insatta sparmedel förbehålls sådana sparmedel för vilka de räntesatser och maximala premier som fastställts i lagstiftningen respekteras, är förenlig med medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 5 i EEG-fördraget i förening med artiklarna 3 f och 85.

16 Det skall härvid erinras om att artiklarna 85 och 86 i fördraget i sig endast berör företags beteende och inte avser medlemsstaternas lagstiftningsåtgärder. Av domstolens fasta rättspraxis framgår emellertid att artiklarna 85 och 86

i förening med artikel 5 i fördraget ålägger medlemsstaterna att inte vidta eller upprätthålla åtgärder, inte ens i form av lag eller annan författning, som kan förta den ändamålsenliga verkan av konkurrensregler som är tillämpliga på företag. Detta är enligt samma rättspraxis fallet när en medlemsstat antingen ålägger eller främjar ingåendet av avtal om konkurrensbegränsande samverkan som strider mot artikel 85 eller förstärker deras verkningar, eller berövar de egna bestämmelserna deras statliga karaktär genom att överlåta ansvaret att fatta beslut om åtgärder på det ekonomiska området på privata aktörer.

17 Det kan för det första noteras att det, innan ifrågavarande bestämmelser utfärdades, enligt de konstateranden som gjorts i domen om hänskjutande fanns avtal mellan bankerna eller samordnade förfaranden avsedda att begränsa förräntningen på insatta sparmedel. Men det framgår inte vare sig av dessa konstateranden eller av de yttranden som ingetts till domstolen att ifrågavarande bestämmelser kunde syfta till att ålägga eller främja ingåendet av nya avtal om konkurrensbegränsande samverkan eller genomförandet av ny praxis. För att på grundval av de kriterier som fastställts i domstolens rättspraxis bedöma den verkliga räckvidden av dessa bestämmelser skall det därför endast prövas dels om de syftar till att förstärka verkningarna av redan befintlig konkurrensbegränsande samverkan, dels om det föreligger vissa omständigheter som kan frånta dem karaktären av statliga bestämmelser.

18 Beträffande den första punkten är det tillräckligt att notera att enligt domstolens rättspraxis skall bestämmelser, för att anses syfta till att förstärka verkningarna av redan befintlig konkurrensbegränsande samverkan, vara begränsade till att helt eller delvis överta innehållet i de avtal som ingåtts mellan ekonomiska aktörer, samtidigt som de skall tvinga eller uppmuntra dessa aktörer att respektera bestämmelserna. Även om en total förlust av skatteförmånen för insatta sparmedel utgör ett betydelsefullt incitament att följa gällande bestämmelser, framgår det inte av något konstaterande i domen om hänskjutande att dessa bestämmelser endast fastställer såväl metoden för begränsning av förräntningen på insatta sparmedel som nivån på de maximala räntesatser som antagits genom befintlig konkurrensbegränsande samverkan eller befintliga samordnade förfaranden. Det ankommer emellertid på den nationella domstolen att göra efterforskningar på denna punkt om den anser att det kan föreligga något tvivel i detta avseende.

19 Beträffande den andra punkten framgår det av de ifrågasatta bestämmelserna att de statliga myndigheterna förbehållit sig befogenheten att själva fastställa de maximala räntesatserna på de insatta sparmedlen och att de inte överlåtit detta ansvar på någon privat aktör. Dessa bestämmelser har således statlig karaktär. Denna karaktär kan inte, som sökanden i målet vid den nationella domstolen har framhållit, ifrågasättas av den enkla omständigheten att det av motiveringen till den kungliga förordningen av den 13 mars 1986 framgår att förordningen antagits efter samråd med företrädarna för kreditinstitutens sammanslutningar.

20 Svaret på den första och andra frågan blir därför följande: En bestämmelse i nationell lagstiftning, enligt vilken skattebefrielse på inkomst från en viss kategori av insatta sparmedel förbehålls sådana sparmedel för vilka de räntesatser och maximala premier som fastställts i lagstiftningen respekteras, är inte oförenlig med medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 5 i EEG-fördraget i förening med artiklarna 3 f och 85, med förbehåll för en eventuell prövning av den nationella domstolen om huruvida ifrågavarande bestämmelse inte endast fastställer såväl metoden för begränsning av förräntningen på insatta sparmedel som nivån på de maximala räntesatser som antagits genom befintlig konkurrensbegränsande samverkan eller befintliga samordnade förfarandena.

Den tredje frågan

21 Genom denna fråga syftar den nationella domstolen i huvudsak till att få veta om en bestämmelse i nationell lagstiftning, enligt vilken den ovan beskrivna skattebefrielsen förbehålls sparmedel som betalats in i inhemsk valuta till finansinstitut med säte i den berörda medlemsstaten, är förenlig med artiklarna 59–66 och 95 i EEG-fördraget.

22 När det gäller frågan om huruvida skattebestämmelser som rör förräntningen från en viss kategori av sparmedel som betalats in till banker är förenliga med artiklarna 59 och följande i EEG-fördraget om fri rörlighet för tjänster, skall det erinras om att enligt artikel 61.2 i samma fördrag skall liberaliseringen av banktjänster som är knutna till kapitalrörelser genomföras parallellt med den gradvisa liberaliseringen av rörligheten för kapital.

23 Inbetalning av sparmedel tillhör den kategori kapitalrörelser som benämns "öppnande och placering av medel på kontokuranter och inlåningskonton, repatriering eller utnyttjande av tillgångarna på kontokuranter eller inlåningskonton hos kreditinstitut" i lista D bilaga I till rådets första direktiv av den 11 maj 1960 för genomförandet av artikel 67 i fördraget (EGT nr 43, 12.7.1960, s. 921, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå) och i lista C i bilaga I, ersatt med rådets direktiv 86/566 av den 17 november 1986 om ändring av det första direktivet (EGT nr L 332, s. 22, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå). Dessa kapitalrörelser har ännu inte liberaliserats.

24 Följaktligen kan det inte i det här fallet röra sig om överträdelse av bestämmelserna i EEG-fördraget om fri rörlighet för banktjänster vad gäller kapitalrörelser.

25 Vad slutligen beträffar frågan om artikel 95 i EEG-fördraget är tillämplig på de ifrågavarande skattebestämmelserna är det tillräckligt att framhålla att förbudet mot sådana diskriminerande eller protektionistiska interna skatter eller avgifter som avses i denna artikel bara täcker "varor" från andra medlemsstater. Insatta sparmedel omfattas emellertid, såsom nämnts ovan, av tillämpningsområdet för artiklarna 61.2 och 67 i EEG-fördraget, oberoende av i vilken valuta de betalats in. De är alltså inte varor i den mening som avses i artikel 95 i fördraget.

26 Svaret på den tredje frågan blir alltså att en bestämmelse i nationell lagstiftning, enligt vilken den ovan beskrivna skattebefrielsen förbehålls sparmedel som betalats in i inhemsk valuta till finansinstitut med säte i den berörda medlemsstaten, inte är oförenlig med artiklarna 59–66 och 95 i EEG-fördraget.

Rättegångskostnader

27 De kostnader som har förorsakats Belgien och Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom dom av den 28 oktober 1986 förts vidare av Vredegerecht i kantonen Beveren – följande dom:

1) **En bestämmelse i nationell lagstiftning, enligt vilken skattebefrielse på inkomst från en viss kategori av insatta sparmedel förbehålls sådana sparmedel för vilka de räntesatser och maximala premier som fastställts i lagstiftningen respekteras, är inte oförenlig med medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 5 i EEG-fördraget i förening med artiklarna 3 f och 85 i fördraget med förbehåll för en eventuell prövning av den nationella domstolen om huruvida ifrågavarande bestämmelse inte endast fastställer såväl metoden för begränsning av förräntningen på insatta sparmedel som nivån på de maximala räntesatser som antagits genom konkurrensbegränsande samverkan eller befintliga samordnade förfaranden.**

2) **En bestämmelse i nationell lagstiftning enligt vilken ovan beskrivna skattebefrielse förbehålls sparmedel som betalats in i inhemsk valuta till finansinstitut med säte i medlemsstaten är inte oförenlig med artiklarna 59–66 och 95 i EEG-fördraget.**

Bosco · Moitinho de Almeida · Koopmans · Everling

Bahlmann · Galmot · Kakouris · Joliet · Schockweiler

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 21 september 1988.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

A. J. Mackenzie Stuart
Ordförande